

A Magyar Köztársaság nevében!

A Pécsi Ítéltábla a dr. Vágott János Attila ügyvéd eseti gondnok és a dr. Németh - dr. Csizmadia és Papp Ügyvédi Iroda által képviselt **I.rendű felperes neve** (I.rendű felperes címe) I. rendű és a dr. Ruttner György ügyvéd által képviselt **II.rendű felperes neve** (címe.) II. rendű felpereseknek - a dr. Csillag Gusztáv ügyvéd által képviselt **alperes neve** (címe) alperes ellen kitagadás érvénytelenségének megállapítása és kötelesrész kiadása iránt a Somogy Megyei Bíróságon indított perében a 2010. június 15. napján kelt 21.P.20.065/2008/86. számú ítélet ellen az I. rendű felperes részéről 90. sorszám alatt benyújtott, 93. sorszám alatt indokolt és 94., valamint 97. sorszám alatt módosított fellebbezése, az alperes 88. sorszám alatt benyújtott fellebbezése, valamint Pf.I.20.445.2010/3. sorszám alatt előterjesztett csatlakozó fellebbezése folytán meghozta a következő

Ítéletet:

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét - fellebbezett részében - részben megváltoztatja, és megállapítja, hogy néhai Sz, B, A, V., 1999. március 29. napján kelt végrendeletében az I. rendű felperes kitagadása érvénytelen. Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű felperesnek 3.658.333 (hárommillió-hatszázötvennyolcezer-háromszázharminchárom) forintot.

Az alperes a kötelesrész kielégítéséért elsősorban a hagyaték tárgyaival, illetve azok értéke erejéig felel.

Az I. rendű felperes által az alperesnek fizetendő elsőfokú perköltség összegét 816.000 (nyolcszáztizenhatezer) forintra leszállítja.

Az alperes által a bírósági gazdasági hivatal felhívására fizetendő állam által előlegezett költség összegét 22.870 (huszonkettőezer-nyolcszázhetven) forintra felemeli.

Egyéb fellebbezett részében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 200.000 (kettőszázezer) forint másodfokú eljárásban felmerült költséget, valamint az államnak - az állami adóhatóság külön felhívására - 220.000 (kettőszázhuszezer) forint le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

Indokolás

Az elsőfokú bíróság által megállapított - a fellebbezés elbírálása szempontjából lényeges - tényállás szerint néhai Sz.B. A. (a továbbiakban Sz. E.) 1954-ben fogadta örökbe első házastársa két gyermekét, a jelen per II. rendű felperesét, valamint perben nem álló testvérét. Következő házasságából 1959. november 1-jén született az I. rendű felperes. A házasság felbontását követően az I. rendű felperes az édesanyja gondozásába került, aki későbbi házastársával, F. L.-val együtt nevelte. Sz.E. harmadik házassága idején gyakran találkozott az I. rendű felperessel, akkori házastársa, Sz. M. támogatása mellett. Sz.E. harmadik házasságának felbontását követően S. I.-val kötött házasságot, mely házassága alatt vérszerinti és örökbefogadott gyermekeivel a kapcsolatot ritkábban tartotta, különösen azt követően, hogy hosszú ideig az Amerikai Egyesült Államokban élt. Az I. rendű felperes a társadalomba nehezen illeszkedett be, állandó munkahellyel ritkán rendelkezett, negyven éves korára számtalan pszichiátriai és addiktológiai kezelésen esett át politoxikománia és alkoholizmus miatt. Sz.E. Magyarországra történt visszaköltözését követően több alkalommal próbált segíteni az I. rendű felperesnek, amely azonban eredményre nem vezetett, fiával közeli, bensőséges kapcsolatot ekkor már nem tudott kialakítani. Az I. rendű felperes az alkoholos és egyéb drogok által okozott toxikus agybántalomban és a 2002-ben bekövetkezett traumás koponya agysérülés következtében kialakult súlyos szellemi hanyatlással jellemezhető idegrendszeri megalapozottságú lelki tünet-együttesben szenved. A Pesti Központi Kerületi Bíróság a 2005. október 19. napján kelt 19.P.106.250/2003/28. számú határozatával cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezte.

Sz.E. h.-i tartózkodása idején ismerkedett meg az alperessel, akivel először élettársi kapcsolatot létesített, majd 1987. szeptember 19. napján házasságot kötöttek. Sz.E. az 1985. szeptember 9-én kelt adásvételi szerződéssel 1.000.000 forint vételárért vásárolta meg a S.-i K.-i K. T. VB-től a Magyar Állam tulajdonában, de a S.-i K.-i K. T. VB kezelésében lévő v.-i 208. számú tulajdoni lapon 132. helyrajzi szám alatt felvett kastély és kert megnevezésű ingatlant. Az adásvételi szerződés 9. pontja szerint az ingatlant öt évre elidegenítési és terhelési tilalom terheli, amelyet a vevő öt év után is csak a S.-i K.-i K. T. VB hozzájárulásával idegeníthet el. Sz.E. az 1985. karácsonyán kelt levelében az ingatlant az alperesnek ajándékozta, aki az adományt elfogadta. 1993. június 8. napján ügyvéd által ellenjegyzett okiratba foglalt ajándékozási szerződést kötöttek, amellyel Sz.E. a v.-i ingatlant holtig tartó haszonélvezeti jogának fenntartásával az alperesnek ajándékozta.

Az alperes és Sz.E. 1996. augusztus hó 27. napján ügyvéd által szerkesztett házassági vagyoni szerződést kötött. A szerződés értelmében a házassági életközösség fennállása alatt a feleség által adásvétellel vagy cserével szerzett ingatlanok a feleség különvagyonát képezik, továbbá az életközösség fennállása alatt szerzett minden vagyontárgy - ideértve a jövőbeli szerzést is - kizárólag a feleség tulajdonába kerül.

A V.-án 1999. március 29. napján kelt végrendeletében Sz.E. általános örökösévé az alperest tette. Örökbefogadott gyermekeit, a II. rendű felperest és perben nem álló testvérét az öröklésből kizárta, míg az I. rendű felperest erkölcstelen életmódjára hivatkozva kitagadta. Erkölcstelen életmód alatt azt értette, hogy az I. rendű felperes nem tanult, nem szerzett mesterséget, nőkkel tartatta el magát, rabja lett az alkoholnak és a kábítószernek is. Több alkalommal pénzt követelt tőle, és amikor azt válaszolta, hogy ilyen életmód támogatására nincsen pénze, akkor nekitámadt. Amikor B.-n műtét miatt feküdt a szanatóriumban, megjelent, hogy pénzért jött. Lement a büfébe, óriási botrányt csinált, és arra hivatkozva, hogy a fia, drogot követelt.

Sz.E. 2003. augusztus 18. napján meghalt. Hagyatékát dr. H. J. közjegyző ideiglenes hagyatékátadó végzéssel az alperesnek adta át. A Somogy Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság 2.Pkf.21.340/2007/3. számú végzésével az ideiglenes hagyatékátadó végzést helybenhagyta.

Az I. rendű felperes módosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy néhai Sz.B. A. V.-n, 1999. március 29. napján kelt végrendeletében a rá vonatkozó kitagadási rendelkezés érvénytelen, és erre figyelemmel az alperest kötelesrész címén 46.616.667 forint megfizetésére kérte kötelezni. Álláspontja szerint az 1996. augusztus 27. napján kelt házassági vagyoni szerződés nem különvagyonba utalást tartalmaz, ezért az élettársi kapcsolat és a házassági életközösség alatt megszerzett valamennyi vagyontárgy a kötelesrész alapját képezi. Kérte a házassági vagyoni szerződés érvénytelenségének megállapítását is jó erkölcsbe ütközésre hivatkozással, illetve színlelés okából. A kötelesrész alapjánál kérte figyelembe venni a v.-i ingatlant is, mert álláspontja szerint az 1985. karácsonyán írt levél az ajándékozási szerződés feltételeinek nem felel meg, a későbbi ajándékozás pedig tizenöt éven belül történt.

A II. rendű felperes módosított keresetében 46.616.667 forint megfizetésére kérte kötelezni az alperest kötelesrész címén. Az I. rendű felpereshez hasonlóan elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a házassági vagyoni szerződés nem különvagyonba utalást tartalmaz, ezért valamennyi vagyontárgy a házastársi közös vagyon részét képezi. Kérte az 1996. augusztus 27. napján kelt házassági vagyoni szerződés jó erkölcsbe ütközésének megállapítását is.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint az I. rendű felperessel szemben a kitagadási ok megvalósult, és a perben sikerrel bizonyította, hogy az I.

rendű felperes kötelesrészre nem jogosult. A II. rendű felperes keresetének elutasítását arra hivatkozással kérte, hogy a házassági vagyoni szerződés érvényes szerződés, amelynek következtében házastársi közös vagyon nem keletkezett, hagyaték hiányában pedig kötelesrész nem illeti meg a II. rendű felperest. A v.-i ingatlant érintően csatolta az 1985. karácsonyán kelt levelet, amely álláspontja szerint érvényes ajándékozási szerződésnek felel meg.

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a II. rendű felperesnek 3.658.333 forintot. Ezt meghaladóan a felperesek keresetét elutasította, és rendelkezett az elsőfokú perköltség, az állam által előlegezett költség és a feljegyzett eljárási illeték viseléséről. Az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy az örökhagyó, mint szülő ugyan nem mindig gondoskodott megfelelően az I. rendű felperesről, azonban őt édesanyja újabb társával, F. L.-val együtt szeretetben nevelte. Ennek ellenére alakult ki nála az alkohol- és drogfüggőség, amely miatt gyakran szorult pszichiátriai és addiktológiai kezelésre. A társadalomba nehezen tudott beilleszkedni, rokkantnyugdíjazásáig mindössze tizenegy éves munkaviszonya volt. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az I. rendű felperes - a közfelfogást alapul véve - erkölcstelen életmódot folytatott, ezért a kitagadás érvényes. Az I. rendű felperes 2002-ben bekövetkezett balesetét követően sem változott meg az örökhagyó álláspontja, olyan cselekményt nem tett, amely megbocsátásnak minősülne. A házassági vagyoni szerződésben foglalt azt a kijelentést, mely szerint az életközösség fennállása alatt szerzett minden vagyontárgy kizárólag a feleség tulajdonába kerül, különvagyonba utalásnak tekintette, a szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló kereset tárgyában pedig az I. rendű felperes keresetességi jogát az érvényes kitagadásra tekintettel nem ismerte el. A II. rendű felperesnek a házassági vagyoni szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetét alaptalannak találta. Álláspontja szerint a szerződő felek vagyoni viszonyait az életközösség kezdetétől kívánták rendezni, ezért a kötelesrész alapjául kizárólag azok a vagyontárgyak szolgálhatnak, amelyek az élettársi kapcsolat keletkezését megelőzően kerültek az örökhagyó tulajdonába. Ilyen vagyontárgynak a hagyaték megnyíltakor meglétét azonban a II. rendű felperes nem bizonyította. A házassági vagyoni szerződés megkötése előtt a néhai részéről ajándékozott v.-i 132. helyrajzi szám alatti ingatlannal kapcsolatban az elsőfokú bíróság úgy foglalt állást, hogy 1985. karácsonyán Sz. E. az ingatlannal nem rendelkezhetett, mert az adásvételi szerződés 9. pontja szerint az ingatlant - utalva a 32/1969.(IX.30.) Kormányrendelet 12.§-ának (1) bekezdésére - öt évig terhelési és elidegenítési tilalom terhelte. Ezen túlmenően a vevő az öt év eltelte után is egy tartalmában korlátozott elidegenítési tilalmat vállalt, amikor is elfogadta, hogy az ingatlant ezt követően is csak a S.-i K.-i K. T. VB hozzájárulásával idegenítheti el. A tényleges ajándékozásra 1993. július 8. napján, vagyis az örökhagyó halálát megelőző tizenöt éven belül került sor, így az ingatlan a kötelesrész alapjához számít. Az elsőfokú bíróság mérlegelve az ügy valamennyi körülményét, és különösen az ingatlannak az alperes részéről történő folyamatos birtokban tartását, az ingatlannak nem a juttatáskori, hanem az ítélethoztalkori forgalmi értékét, azaz 43.900.000 forintot vett

figyelembe a kötelesrész alapjánál, és erre figyelemmel az alperest a II. rendű felperes javára 3.658.333 forint megfizetésére kötelezte.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az I. rendű felperes fellebbezéssel, az alperes fellebbezéssel és csatlakozó fellebbezéssel élt.

Az I. rendű felperes kérte az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását, a kitagadás érvénytelenségének megállapítását, kötelesrész címén az alperes kötelezését 3.658.333 forint megfizetésére, és a terhére megállapított elsőfokú perköltség 500.000 forintra történő leszállítását. Álláspontja szerint a mértéktelen szeszital fogyasztás önmagában nem elegendő az erkölcstelen életvitel megállapításához. Ehhez az arra hivatkozó félnek azt is bizonyítania kell, hogy a kitagadott fél olyan többlet magatartást tanúsított, amelyből erkölcsi felfogásának züllöttségére lehet következtetni. Az I. rendű felperes azonban sem az örökhagyó, sem pedig a társadalom sérelmére semmiféle olyan negatív magatartást nem tanúsított, amely italozó életmódja mellett többlet magatartásként értékelhető lett volna. A tanúk csak a sz.-i esetről tudtak beszámolni, amikor is az I. rendű felperes azért szökött el az iskolából, és hatolt be Sz. E. negyedik feleségének házába, hogy édesapját várja, aki a gyermekének azt ígérte, hogy karácsonykor meglátogatja. Amikor azonban nyilvánvalóvá vált számára, hogy apja nem jött haza, elkeseredettségben valóban összevissza dobált néhány holmit, majd távozott. Ezt leszámítva, a tanúk csak néhány pénzkérési esetről tudtak említést tenni, ideértve az örökhagyó kórházi ágyánál kialakult vitát is. Az I. rendű felperes tudathasadásban szenvedett, amelyhez súlyos látószervi zavar is társult. Ennek ellenére igyekezett elhelyezkedni, munkát vállalt és dolgozott is, közben festett és verseket írt. Nem vitatottan elsőfokú tanulmányokat nem végzett, amelynek oka betegsége és a család szűkös anyagi helyzete volt. Az I. rendű felperes hivatkozott arra is, hogy magatartásának, életvitelének kialakulásában az örökhagyónak kulcsfontosságú szerepe volt, amely az erkölcstelen életvitel társadalmi megítélése során nem hagyható figyelmen kívül. Az örökhagyó elismert festőművész volt, kiemelkedően tehetséges művész és alkotó, ugyanakkor szülői minőségében semmiféle pozitív eredményt nem tudott felmutatni. Gyermekével és annak édesanyjával szemben felelőtlen, érzéketlen, a családi kötelezettségeket semmibevevő magatartást tanúsított. A S. I.-val megkötött házasságát követően a gyermekkel kapcsolatot nem keresett, hosszú évekig nem is találkozott vele, amely egyértelműen az örökhagyó hibája. Amerikai otthonába egyetlen egy alkalommal sem vitette el, ritka hazatérései alkalmával pedig szintén nem látogatta meg. A konkrét esetben az örökhagyói magatartás az, amely kizárja, hogy az örökhagyó az I. rendű felperes magatartását erkölcstelennek ítélje, méghozzá saját felelőssége miatt.

Az alperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását, és az általa a bírósági gazdaság felhívására fizetendő állam által előlegezett költség összegének 5.720 forintra, míg az államnak fizetendő le nem rótt eljárási illeték összegének 36.000 forintra történő leszállítását kérte. Fellebbezési hivatkozása szerint az elsőfokú ítéletben írtakkal szemben nem 8%-ban, hanem mindössze 4%-ban lett pervesztes. Arra az esetre, ha a másodfokú bíróság az I. rendű felperes

kitagadását érvénytelennek találná, csatlakozó fellebbezést terjesztett elő, amelyben elsődlegesen annak megállapítását kérte, hogy a v.-i ingatlan nem tartozik a kötelesrész alapjához, mert juttatása az örökhagyó halálát megelőző tizenöt évnél régebben történt. Amennyiben a bíróság azt mégis a kötelesrész alapjához számítaná, a marasztalás összegének 810.554 forintban történő megállapítását kérte. Álláspontja szerint a v.-i ingatlan 1985 karácsonyán történt ajándékozását nem lehet érvénytelennek tekinteni, mert a 32/1969 (IX.30.) Korm. rendelet 13.§-a csak az adásvételi szerződésekre határoz meg semmisséget. A kötelesrész alapjának számításánál az ingatlan juttatáskori értékének figyelembe vételét kérte, a jelenlegi forgalmi érték számításba vételét méltánytalannak tartotta.

Az I. rendű felperes módosított fellebbezése alapos, az alperes fellebbezése és csatlakozó fellebbezése alaptalan.

Az elsőfokú bíróság az ítéleti tényállást helyesen, a perbeli bizonyítékok gondos és okszerű mérlegelésével állapította meg, az abból levont jogi következtetésekkel azonban csak részben értett egyet a másodfokú bíróság.

A Ptk. 663.§-a (1) bekezdésének e) pontja a kötelesrésztől való végintézkedési megfosztás kellő okának ismeri el a kötelesrésztől jogosult által folytatott erkölcstelen életmódot. Helyesen utalt rá az elsőfokú bíróság, hogy e meghatározásnak a közfelfogáson kell alapulnia, az örökhagyó szubjektív erkölcsi ítélete kitagadási okként nem fogadható el. Ennek megfelelően erkölcstelen életmódnak a kötelesrésztől jogosultnak az alapvető társadalmi elvárásokkal, erkölcsi normákkal szembehelyezkedő, azt sértő, huzamosabb időn keresztül tanúsított magatartása, életvitale tekinthető.

Az 1999. március 29-én kelt végrendeletben az örökhagyó erkölcstelen életmód alatt azt értette, hogy az I. rendű felperes nem tanult, nem szerzett mesterséget, nőkkal tartatta el magát, rabja lett az alkoholnak és a kábítószernek is. Több alkalommal pénzt követelt tőle, majd miután ennek teljesítéstől elzárkózott nekitámadt, illetve budapesti gyógykezelése során botrányos viselkedést tanúsított.

Az I. rendű felperest a Pesti Központi Kerületi Bíróság 19.P.106.250/2003/28. számú ítéletével cselekvőképességet kizáró gondokság alá helyezte. A perben beszerzett igazságügyi orvos-szakértői vélemény szerint az I. rendű felperes - egyéb megbetegedések mellett - alkoholos és egyéb drogok által okozott toxikus agysorvadásban szenved. Ez a betegség már önmagában is egy huzamosabb időn keresztül fennálló alkohol- és drogfogyasztásra enged következtetni. Az orvosi iratok szerint az 1990-es évek második felétől kezdődően az I. rendű felperes gyógyszer és alkoholfüggőség miatt egyre gyakrabban állt pszichiátriai kezelés alatt, többször a kezelés befejezése előtt önkényesen távozott, 2-3 hét múlva azonban újabb kezelése vált szükségessé. Az ebben az időszakban folytatott életmódjáról 1998. július 25-én - a B.-Zs. K. P. O.-ra történt hetedik felvétele során - személyesen nyilatkozott. Elmondta, hogy három hete egyfolytában iszik, az utcán alszik, szülei a lakásba nem engedik be, mert viselkedését már képtelenek

elfogadni. Nyilvánvaló, hogy az I. rendű felperes ilyen állapotban a rendszeres munkavégzésre képtelen volt, M. J. tanúvallomása szerint is többször indítottak ellene eljárást közveszélyes munkakerülés miatt. Az I. rendű felperes által folytatott életvitel az alapvető társadalmi normákkal és elvárásokkal nem egyeztethető össze, így életmódját az elsőfokú bíróság helyesen minősítette erkölcstelennek.

Egyetértett ugyanakkor a másodfokú bíróság az I. rendű felperesnek azzal az álláspontjával, hogy ennek a kitagadási oknak a vizsgálatánál nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az örökhagyónak volt-e, és milyen szerepe annak az életvitelnek a kialakulásában, amelyre hivatkozással az I. rendű felperest kitagadta, vagyis a vele fennálló vérségi kapcsolatot - legalábbis vagyoni jogi szempontból - lényegében megtagadta.

Az I. rendű felperes Sz. E. második, H.J.-val 1959. október 19. napján megkötött házasságából született. Házasságuk rövid ideig állt fenn, 1964-ben Sz. E. már újabb házasságot kötött. Harmadik házastársa, Sz. M. tanúvallomása szerint 1970-ig, tehát az I. rendű felperes tizenegy éves koráig lényegében tőle függött, hogy Sz. E. mikor találkozott a gyermekével. Sz.E. ugyanis a gyermekkel nem igazán foglalkozott, a vele való kapcsolatot nem kereste. A II. rendű felperes is elmondta, hogy Sz.E.-nek teher volt a gyermek, igyekezett magától távol tartani. Az újabb házastárs által kezdeményezett találkozások mégis elegendőnek bizonyultak egy elfogadható apa-fiú viszony kialakításához. F. J. L. tanúvallomása szerint - aki több alkalommal találkozott velük a N.-i A.-ban - Sz.E. és fia között jó kapcsolat volt, Sz.E. többször is lehozta a fiát az alkotótáborba, ahol ő egy rendes, illetudó gyermeknek ismerte meg.

1970-ben Sz. E. házasságot kötött S.I.-val, és vele 1971-ben az Amerikai Egyesült Államokba távozott. Az újabb házasságkötéssel lényegében megszűnt, illetve minimálisra korlátozódott a kapcsolat az I. rendű felperes és Sz.E. között. M. J. tanúvallomása szerint S. I. mindenféle kapcsolatot megszakított Sz. E.-vel, korábbi barátaival sem érintkezett. Hasonló tartalommal nyilatkozott Sz.E. és az I. rendű felperes ebben az időszakban fennállott kapcsolatáról, illetve annak hiányáról Sz. M. is. K. A. tanú azt is elmondta, hogy S. I.-val az I. rendű felperesről még csak beszélni sem lehetett, határozottan kijelentette, hogy semmi köze nincs hozzá, nem az ő gyermeke. Az I. rendű felperes viselkedésében, magatartásában ebben az időszakban jelentkeztek az első komolyabb problémák. Ekkor kezdett el csavarogni, 1972-73-ban szökött meg az e.i gimnáziumból, és az orvosi iratok szerint is ebben az időszakban fordult az alkoholhoz. Nyilvánvalóan nem lehet tényszerűen megállapítani, hogy az I. rendű felperes magatartásának megváltozását kizárólag édesapjának távozása, kapcsolatuk megszakadása idézte elő. Az azonban bizonyos, hogy életének ebben a jelentős, a felnőtté válás szempontjából meghatározó korszakában - amikor a nem vitásan egyre fontosabbá váló baráti és kortársi kapcsolatok mellett még mindig kiemelkedő a szülők szerepe - apja támogatására, segítségére - akihez F. J. L. tanúvallomása szerint is ragaszkodott, és akihez való kötődése verseiben (pl. Dal, I. rendű felperes neve: Sz.V. 10. oldal)) is erőteljesen megjelenik - nem számíthatott, lényegében a teljes

mellőzöttségét, elutasítását kellett megélnie. Apjának ez a magatartása - amelyet nevelőapja, F. L. szeretete és gondoskodása sem tudott ellensúlyozni - mindenképpen alkalmas lehetett arra, hogy a tanúvallomások szerint gyermekkorától kezdődően pszichés problémákkal küzdő I. rendű felperest negatív irányba befolyásolja, a társadalom peremére sodródását felgyorsítsa. A II. rendű felperes is beszámolt arról, hogy az apjával való rossz viszony komoly nehézségeket okozott az I. rendű felperesnek, kihatással volt egész életére. Ennek a helyzetnek az elfogadását tovább nehezítette, hogy a csatolt okiratok, illetve F.J. L. tanúvallomása szerint az I. rendű felperes rendkívül rossz anyagi körülmények között élt, ezzel szemben Sz. E. kiemelkedően jó vagyoni helyzete Magyarországon is ismert volt. Sz. M. is elmondta, hogy kinevették az I. rendű felperest, amikor a világszerte ismert művész fiának mondta magát.

Kétségtelen tény, hogy Sz.E. a 70-es évek végén, 80-as évek elején - amikor felmerült a Magyarországra való visszatérés lehetősége - megpróbált közelebb kerülni az I. rendű felpereshez, segítséget nyújtani számára az alkoholról való leszokásban, megfelelő munkát biztosítani számára. Közel tíz év megszakítás után, az akkor már húszas éveinek elején járó I. rendű felperessel azonban megfelelő családi kapcsolatot nem tudott kialakítani. Kettőjük kapcsolatából ugyanis hiányzott az a kölcsönös tisztelet, szeretet és megértés, amely csak egy kisgyermek folyamatos nevelése és gondozása során alakítható ki. Nem vitásan az elkövetkező években, évtizedekben viszonyuk elsősorban az I. rendű felperes részéről való pénzkérésre korlátozódott, amelyet az apa legtöbbször elutasított.

Sz. E. vitathatatlanul a magyar képzőművészet kiemelkedő, világszerte elismert alakja. Művészi tevékenységének folytatása, és a tehetségének kibontakoztatása szempontjából nyilvánvalóan meghatározó jelentőségű amerikai tartózkodása mellett is a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény akkor hatályos rendelkezéseinek túlmutató alapvető erkölcsi kötelessége lett volna az I. rendű felperessel való kapcsolattartás, fejlődésének figyelemmel kísérése, a szükséges szülői támogatás és irányítás. Ennek elmulasztásával felróhatóan közrehatott az I. rendű felperes általa is kifogásolt életmódjának kialakulásában, ezért az erre alapított kitagadást a másodfokú bíróság nem fogadta el érvényesnek.

Érvényes kitagadás hiányában az I. rendű felperes a Ptk. 661.§-a alapján kötelesrészre jogosult. Módosított fellebbezésében a házassági vagyoni jogi szerződés érvényességét már nem vitatta, a kötelesrész alapjául kizárólag a várdai ingatlant kérte figyelembe venni.

A v.-i 208. számú tulajdoni lapon 132. helyrajzi szám alatt felvett kastély és kert megnevezésű ingatlan az 1985. szeptember 9. napján kelt adásvételi szerződéssel került Sz. E. tulajdonába. Az alperes az elsőfokú eljárásban és a csatlakozó fellebbezésben is az ingatlan 1985. karácsonyán történt ajándékozását állítva kérte annak a kötelesrész alapjánál történő figyelmen kívül hagyását. A másodfokú bíróság azonban az elsőfokú bírósághoz hasonlóan arra a jogi álláspontra helyezkedett, hogy 1985-ben az ingatlan érvényes ajándékozására nem került sor.

Az adásvételi szerződés megkötésének időpontjában hatályos, az állami tulajdonban álló házingatlanok elidegenítésének szabályozásáról szóló 32/1969.(IX.30.) Kormányrendelet 12.§-ának (1) bekezdése szerint, ha a házingatlant magánszemély vásárolta meg, a vételár hátraléka és járuléka erejéig a házingatlanra az ingatlan-nyilvántartásba jelzálogjogot kell bejegyezni. A házingatlant a tartozás fennállásának idejére, legalább azonban öt évre elidegenítési és terhelési tilalom terheli. Az 1985. szeptember 9. napján kelt adásvételi szerződés 9. pontja ennek megfelelően rendelkezik az elidegenítési és terhelési tilalomról, amelyet a Kormányrendelet 12.§-a (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően az ingatlan-nyilvántartásba is bejegyezték. A Ptk. perbeli időszakban és jelenleg is hatályos 114.§-ának (1) bekezdése szerint amennyiben jogszabály vagy bírósági határozat a rendelkezés jogát kizárja vagy korlátozza, az e tilalommal, illetőleg korlátozással ellenétes rendelkezés semmis. A Ptk., mint magasabb szintű jogszabály e rendelkezésére tekintettel az 1985. karácsonyán történt ajándékozást annak ellenére érvénytelennek kell tekinteni, hogy az R. 13.§-a külön csak az adásvételi szerződés semmisségét említi.

A fentiekén túlmenően az adásvételi szerződés 9. pontjában a szerződő felek azt is kikötötték, hogy a vevő az ingatlant öt év után sem idegenítheti el a S.-i K.-i K. T. VB hozzájárulása nélkül. A szerződésben nevezett harmadik személy részéről a hozzájárulás nem történt meg, ezért az R. 13.§-ára szűkített érvénytelenség elfogadása esetében a Ptk. 215. §-ának (1) bekezdése alapján úgy kellene tekinteni, hogy az ajándékozási szerződés nem jött létre. Az alperes tulajdonjogának ingatlan-nyilvántartási bejegyzésére a később megkötött ajándékozási szerződés alapján is csak azt követően került sor, hogy S. polgármesterének 1993. december 22. napján kelt nyilatkozata szerint az adásvételi szerződés 8-9. pontjában írottakat már nem tekintették hatályosnak.

A v.-i ingatlan ingyenes adományozása tehát 1993. július 8. napján történt meg, így azt a Ptk. 666.§-ának (1) bekezdése szerint a kötelesrész alapjához kellett számítani. Az adomány értékét a Ptk. 666.§-ának (2) bekezdése alapján - egyetértve az elsőfokú bíróság ezzel kapcsolatosan kifejtett érveivel - a másodfokú bíróság is a jelenlegi forgalmi érték alapján állapította meg, így az I. rendű felperest megillető kötelesrész összege - a II. rendű felpereshez hasonlóan - 3.658.333 forint.

A kötelesrész kielégítéséért az alperes, mint örökös a Ptk. 669.§-a (1) bekezdésének a) pontja, valamint 679.§-ának (1) bekezdése és 677.§-a (1) bekezdésének d) pontja alapján elsősorban a hagyaték tárgyaival, illetve azok értéke erejéig, másodlagosan, mint megadományozott a Ptk. 669.§-a (1) bekezdésének b) pontja és 670.§-ának (1) bekezdése alapján a juttatás egész értékével felel.

A kifejtettekre figyelemmel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét - fellebbezett részében - a Pp. 253.§-ának (2) bekezdése alapján részben

megváltoztatta, a kitagadás érvénytelenségét megállapította, és az alperest az I. rendű felperes részére kötelesrész kiadására kötelezte.

A másodfokú bíróság döntése ellenére az I. rendű felperes csak kisebb részben tekinthető pernyertesnek, ezért a Pp. 81.§-ának (1) bekezdése alapján köteles a II. rendű felperessel azonos összegű perköltséget fizetni a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet (R.) 3.§ (2) bekezdésének a), b) pontja és (6) bekezdése alapján. Az alperes - mindkét felperes által érvényesített igényt figyelembe véve - 8%-ban lett pervesztes, ezért a bírósági gazdasági hivatal felhívására általa fizetendő állam által előlegezett költség összegét 22.870 forintra fel kellett emelni, míg a 900.000 forint maximált összegű eljárási illetékre tekintettel helyes a 72.000 forint le nem rótt eljárási illetékben való marasztalása. Az I. rendű felperes személyes költségmentességben részesült, ezért a költségmentesség alkalmazásáról szóló 6/1986.(VI.26.) IM rendelet (Kmr.) 13.§-ának (1) bekezdése és 14.§-a alapján az őt terhelő állam által előlegezett költséget és illetéket az állam viseli.

Az I. rendű felperes fellebbezése sikeres volt, az alperes fellebbezése és csatlakozó fellebbezése sikertelen, ezért a Pp. 78.§-ának (1) bekezdése alapján az alperes köteles az I. rendű felperesnek ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltséget fizetni. Ennek összegét a másodfokú bíróság az R. 3.§-a (2) bekezdésének a) pontja és (5) bekezdése alapján állapította meg. Az I. rendű felperes személyes költségmentességére figyelemmel le nem rótt fellebbezési eljárási illeték megfizetésére az alperes a Kmr. 13.§-ának (2) bekezdése alapján köteles.

Pécs, 2011. március 31.

Dr. Lábady Tamás s.k. a tanács elnöke, Dr. Kutasi Tünde s.k. előadó bíró, Dr. Hrubai Adrienn s.k. bíró